۳۲ مفهوم کلیدی

تعریف و روش مورد مطالعه

علم-مسئله-فرضیه-نظریه-سطح صوری-سطح تجربی-توصیف-تبیین-پیش‌بینی و کنترل-روش علمی-روش شهودی-شیوه خردگرایانه-استناد به نظر صاحبنظران-تعریف عملیاتی-تکرارپذیری-شناخت-پردازش ادراکی - پردازش مفهومی - دستگاه عصبی-پیش مغز-میان مغز-مغز پسین-نیم کره چپ و راست مغز-سکته-تئوپلاسم-هیپوتالاموس-بصل‌النخاع-تالاموس-مصاحبه-آزمون-مشاهده-پرسش‌نامه

اهداف کلی فصل

انتظار می‌رود در پایان درس دانش‌آموزان بتوانند توانایی‌های زیر را به دست آورند:

- سلسله مراتب گزاره‌های علمی را توضیح دهند.
- اهداف چهارگانه علم روان‌شناسی را تبیین کنند.
- مفهوم شناخت را تبیین کنند و سلسله مراتب شناخت را ترسیم نمایند.
- منابع چهارگانه کسب شناخت را بیان کنند.
- دو مشخصه روش علمی را تشریح کنند.
- جامع‌ترین تعریف از علم روان‌شناسی را ارائه نمایند.
- ریشه‌شناسی روان‌شناسی را به ویژه در میان دانشمندان اسلامی انجام دهند.
- کارکرد بخش‌های مختلف دستگاه عصبی را با ذکر مثال بتوانند توضیح دهند.
- چهار روش جمع‌آوری اطلاعات در روان‌شناسی را توضیح دهند.
- مهم‌ترین گرایش‌های روان‌شناسی را تفکیک کنند و توضیح دهند.

@jozve99

درس‌نامه

✓ سلسله مراتب گزاره‌های علمی

* در روان‌شناسی منظور از علم، علم تجربی است. در علوم تجربی با کمک روش‌های دقیق و عینی به بیان یافته‌ها پرداخته و به وسیله مشاهده و روش‌های عینی به تطبیق نمادها می‌پردازند.

* علوم با نمادها سر و کار دارد. نماد هر چیزی است که جایگزین چیز دیگری می‌شود. (مثال مفهوم کتاب)

* واژه‌گزاره به یک مفهوم یا بیان علمی اشاره دارد. (مهم‌ترین گزاره‌ها در علوم تجربی: مسئله، فرضیه، نظریه)

* فرضیه یک جمله خبری است که به صورت خردمندانه‌ای در پاسخ به یک سؤال طرح می‌شود.

رابطه مسئله و فرضیه یک رابطه دوسویه است

۱- فرضیه می‌تواند از یک‌سو در «پاسخ» به سؤال بیاید.

۲- از سوی دیگر نتایج بررسی آن ممکن است پرسش‌هایی را به‌دنبال داشته باشد.

* فرضیه در صورت تأیید به قانون یا اصل تبدیل می‌شود.

* احتمال تأیید شدن فرضیه‌ها بیشتر از تأیید نشدن آن می‌باشد.

* سلسله مراتب گزاره‌های علمی: مسئله ← فرضیه ← اصول یا قوانین ← نظریه

* مجموعه‌ای از قوانین علمی یک نظریه را شکل می‌دهند.

* نظریه‌های علوم تجربی را براساس سودمندی و کاربردپذیری می‌سنجند.

سطوح نظریه‌ها

۱- سطح صوری: ساختار ظاهری و نحوه نوشتن نگارش آن

۲- سطح تجربی: قابل تجربه بودن و پژوهش پذیری

* همه نظریه‌های علمی در دو سطح مذکور به یک اندازه رشد نکرده‌اند، زیرا ساختار صوری برخی از نظریه‌ها، قابل بررسی تجربی نیست.

✓ هدف علم روان‌شناسی

* توصیف، تبیین، پیش‌بینی و کنترل موضوع مورد مطالعه است.

✓شناخت

منظور از توصیف بیان دقیق و روشن مفهوم مورد نظر است. واژه تبیین به بیان چرایی آن پدیده اشاره دارد در حالیکه واژه توصیف به چیستی مربوط می‌شود.

پیش‌بینی و کنترل در علم روان‌شناسی آسان نیست. پدیده مورد مطالعه هر چه بیشتر قابل پیش‌بینی باشد، بهتر قابل کنترل خواهد بود.

هدف غایی همه علوم تجربی، پیش‌بینی و کنترل است.

چهار منبع کسب شناخت

۱- استناد به نظر صاحب‌نظران و مقام صلاحیت‌دار (استناد به آیات الهی و سیره نبوی و بزرگان دین)

۲- شیوه‌های مبتنی بر سیر و سلوک و روش‌های شهودی: (مبتنی بر درک درونی و شیوه خصوصی و روش مورد استفاده عرفا و مهم‌ترین ویژگی این شیوه، شخصی و غیرقابل تعمیم بودن این روش است.)

۳- شیوه خردگرایانه: (پی بردن به حقیقت با کمک فلسفه و منطق و روش فیلسوفان)

۴- روش علمی: (استفاده از روش‌های تجربی که عینی و قابل تکرار است.)

@jozve09

✓ روش علمی

* تعریف روش علمی: فرآیند جستجوی با قاعده و نظام‌دار به‌منظور مشخص کردن یک موقعیت نامعین این تعریف از ۳ واژه تشکیل شده است:

۱- **فرایند جستجو:** فرایند، جریان یک عمل و رسیدن به هدف را بیان می‌کند و جستجو کمک می‌کند تا روش علمی هدفمند شود.

۲- **نظام‌دار بودن:** روش علمی تابع قواعد مشخصی است و هر یک از این قواعد باید به صورت منظمی بیان شود. (تفاوت دانشمند با فرد عادی در این مرحله مشخص می‌شود زیرا مواجهه دانشمند با مسئله، به صورت منظم و قاعده‌مند است.)

۳- **موقعیت نامعین:** دانشمندان به‌دنبال الهام‌زدایی و روشن‌سازی هستند.

نکته:

❖ دانشمند با طرح مسئله، موقعیت ناشناخته را خلق می‌کند و به واسطه روش علمی، موقعیت ناشناخته را روشن می‌سازد.

ویژگی‌های روش علمی

۱- تعریف عملیاتی: در روش علمی باید متغیر مورد نظر به صورت عینی و دقیق تعریف شود به‌گونه‌ای که همه افراد با مطالعه تعریف متغیر مورد نظر، برداشت یکسان و یا تقریباً یکسانی را داشته باشند. (تعریف عملیاتی باعث سهولت اندازه‌گیری می‌شود و هرچه متغیر دقیق‌تر تعریف شود، اندازه‌گیری هم دقیق‌تر است.)

۲- تکرارپذیری: دلالت بر این دارد که یافته‌های به‌دست آمده از روش علمی، خصوصی و شخصی نیست بلکه هر فردی با رعایت ضوابط می‌تواند به یافته دیگران دسترسی یابد.

✓ تعریف علم روان‌شناسی

* جامع‌ترین تعریف روان‌شناسی: علم مطالعه رفتار و فرآیندهای ذهنی (شناخت).
* تعریف واحدی برای روان شناسی وجود ندارد؛ دلیلی اصلی وجود تعریف‌های مختلف در روان شناسی گذر زمان، پیشرفت دانش و زاویه‌ی نگاه دانشمند است.
* مطالعه رفتار اشاره به هر نوع فعالیت قابل مشاهده جاندار دارد.
* مطالعه فرآیندهای ذهنی یا شناخت: دلالت بر بسیاری از رفتارها و کنش‌های غیرقابل مشاهده انسان دارد.
* سلسله مراتب شناخت: محرک ← احساس ← توجه ← ادراک ← حافظه ← تفکر ← استدلال، قضاوت، حل مسئله و تصمیم‌گیری
* فرآیند بازیابی اطلاعات موجود در حافظه تفکر نام دارد.

تفکر شامل:
۱- استدلال
۲- قضاوت
۳- حل مسئله
۴- تصمیم‌گیری

✓ سلسله مراتب شناخت

۱- از توجه تا تصمیم‌گیری شناخت نامیده می‌شود.
۲- به فرآیندهای توجه، ادراک و حافظه شناخت پایه گفته می‌شود.
۳- به انواع تفکر شناخت عالی می‌گویند.
۴- هر چه از شناخت پایه به شناخت عالی پیش می‌رویم عمل پردازش پیچیده‌تر می‌شود.
۵- پردازش به معنای دریافت و فهم بیشتر است.
۶- انواع پردازش:
پردازش ادراکی: تأکید بر ویژگی‌های حسی مانند اندازه و شکل ظاهری یک محرک
پردازش مفهومی: تأکید بر ویژگی‌های مشترک محرک‌های مختلف (هرچه پردازش، مفهومی‌تر باشد، شناخت شکل گرفته پایدارتر و کارآمدتر است.)
۷- عالی‌ترین مرتبه شناخت، حل مسئله و تصمیم‌گیری است.
(حل مسئله و تصمیم‌گیری مبتنی بر پردازش مفهومی کارآمدتر از حل مسئله و تصمیم‌گیری مبتنی بر پردازش ادراکی است.)

@iozve99

✓ روان‌شناسی علمی نزد پیشینیان

* تأسیس اولین آزمایشگاه روان‌شناسی در شهر لایپزیک آلمان توسط ویلهلم وونت برای اولین‌بار در سال ۱۸۷۹ م که محققین این سال را مبدأ شکل‌گیری روان‌شناسی علمی می‌دانند.

مطالعه ابعاد روان‌شناختی انسان نزد اندیشمندان اسلامی

۱- جاحظ: از پیشگامان روش علمی ـ تجربی و ابزار شناخت از نظر او: حس، عقل و الهام
۲- ابن سحنون: مطالب ارزنده درباره هدف‌های آموزشی و وظایف معلم و آموزش مطالب
۳- کندی: اولین فیلسوف اسلامی که به شرح و توصیف «نفس» و اقسام آن به شیوه ارسطو پرداخته است.
۴- فارابی: در نظم بخشیدن به علوم و ایجاد هماهنگی بین دانش‌ها گام‌های جدی برداشته است و فارابی معتقد بود که برای رسیدن به سعادت باید بعد مثبت انسان، تقویت شود. از نظر او شکوفایی فطرت‌ها از طریق «آموزش» امکان‌پذیر است.
۵- ابن سینا: بر اهمیت ادراک حسی در جریان شناخت تأکید دارد و شناخت راستین از نظر او «شناخت عقلی» است. (خودشناسی و تربیت نفس، توجه به تفاوت‌های فردی، شناخت استعدادها، در نظر گرفتن مراحل رشد، آموزش گروهی و تشویق از اصول روش‌های تربیتی ابن‌سینا است.)
۶- مشاهیر دیگر: غزالی، سهرودی خواجه نصیرالدین طوسی،مولوی، سعدی و ابن‌خلدون و ...

* نتیجه‌گیری از اقدامات اندیشمندان اسلامی: مطالعات آن‌ها در جنبه صوری نظریه‌پردازی بود، اما در بُعد تجربی آغازگران خوبی محسوب می‌شوند اما راه آن‌ها تداوم نیافت.

✓ نقش دستگاه عصبی درعملکرد روان‌شناسی

* روان‌شناسان به‌دلیل ارتباط کارکردهای روان‌شناسی با مکان‌هایی از مغز «مطالعه مغز» را ضروری می‌دانند.

* مغز را می‌توان به سه منطقه اصلی پیش‌مغز، میان‌مغز و مغز پسین تقسیم کرد.

* این واژگان براساس نحوه قرار گرفتن این بخش‌ها از جلو تا عقب دستگاه عصبی در جنین در حال رشد است.

سه منطقه اصلی مغز

۱- پیش‌مغز:
۱- در سمت جلو و بالای مغز و شامل قشرمخ، هسته‌های قاعده‌ای،دستگاه لیمبیک یا کناری، تالاموس و هیپوتالاموس است.
۲- قشرمخ: بیش‌ترین اهمیت را در بخش پیش‌مغز به‌دلیل نقش اساسی در تفکر و سایر فرایندهای ذهنی
۳- دستگاه لیمبیک: اهمیت در هیجان، انگیزش،حافظه و یادگیری (موجوداتی همچون ماهی‌ها و خزندگان به‌دلیل اینکه دستگاه لیمبیک غیر رشد یافته‌ای دارند، عمدتاً به‌صورت غریزی به‌محیط پاسخ می‌دهند.)
۴- وظیفه تالاموس: انتقال اطلاعات حسی به قشر مخ
۵- وظیفه هیپوتالاموس: تنظیم رفتار مربوط به بقای نوع مثل جنگیدن،تغذیه، فرار کردن و جفت‌گیری

۲- میان مغز:
۱- ساختار متعددی دارد که مهم‌ترین آن دستگاه فعال‌ساز شبکه‌ای است.
۲- پیام‌های مربوط به خواب و برانگیختگی از این طریق منتقل می‌شود.

۳- مغز پسین:
۱- شامل بصل‌النخاع، پل مغزی و مخچه است.
۲- کارکرد بصل‌النخاع: فعالیت قلبی، تنفس،بلع و هضم
۳- کارکرد پل مغزی: شامل رشته‌های عصبی است و انتقال علائم از یک‌بخش مغز به بخش دیگر
۴- کارکرد مخچه: کنترل هماهنگی بدن، توازن و کشش عضلانی

@jozve99

کارکرد نیم‌کره‌های مغز

۱- چپ: نقش مهم در زبان آموزی و حرکت
۲- راست: دارای دانش معنایی بسیار خوب

نیم‌کره‌های مغز و قشر مخ به منظور انجام مقاصد عملی شامل چهار قطعه می‌باشد

۱- پیشانی: پردازش حرکت و فرآیندهای عالی مثل تفکر
۲- آهیانه‌ای: پردازش تنی ـ حرکتی
۳- گیجگاهی: پردازش شنوایی
۴- پس‌سری: پردازش اطلاعات دیداری

آسیب مغز انسان و اختلال کارکرد شناختی وی

۱- اختلال عروقی در اثر سکته
سکته کم‌خونی ← متوقف شدن تکه‌ای از بافت چربی جدا شده در سرخرگ مغز
سکته خونریزی ← پاره شدن یک رگ خونی در مغز و آسیب سلول‌های مغزی
۲- تومور مغزی (نئوپلاسم)

* آسیب مستقیم به‌سر یکی از مهم‌ترین عواملی است که باعث اختلالات مغزی می‌شود.

✓ روش‌های جمع‌آوری اطلاعات در روان‌شناسی

۱- **مشاهده**: مشاهده رفتار انسان‌ها و حیوانات به‌وسیله محققین در محیط بیرون یا محیط آزمایشگاهی (مشاهده باید همراه با ثبت دقیق و به دور از پیش‌داوری باشد) (مثال مشاهده دقیق رفتار نوع دوستانه حیوانات به صورت تکاملی)

۲- **پرسش‌نامه**: در مورد مسائلی که از طریق مشاهده مستقیم امکان‌پذیر نیست از این روش استفاده می‌شود و محقق از خود فرد، درباره رفتار یا افکار خاص او می‌پرسد. (نتایج پرسش‌نامه را باید با احتیاط تلقی کرد)

۳- **مصاحبه**: برخی از موضوعات را به صورت از پیش تعیین شده نمی‌توان مشاهده کرد یا از پرسش‌نامه استفاده نمود در این صورت مصاحبه استفاده خواهد شد.

مصاحبه برخلاف گفتگوی معمولی **هدفمند** و **سازمان‌یافته** است.

مصاحبه به دو صورت: ۱- ساختار یافته (شبیه پرسش‌نامه) است که در همه‌پرسی‌ها استفاده می‌شود. ۲- بدون ساختار که برای اخذ اطلاعات عمیق استفاده می‌شود و رعایت نکات اخلاقی الزامی است اما وقت‌گیر است و نیاز به آموزش ویژه‌ای دارد.

۴- **آزمون**: ابزاری جهت به **کمیت درآوردن** ویژگی‌های روان‌شناختی است که ساخت آن‌ها بسیار دشوار و فرآیند پیچیده‌ای را طی می‌کند و بیشتر افراد عادی جامعه با این روش روبه‌رو هستند.

دو ویژگی آزمون‌ها: ۱) دقیقاً چیزی را اندازه‌گیری کند که برای آن ساخته شده است. ۲) آزمون‌ها در دفعات متعدد اجرا باید نمره یکسان یا تقریباً یکسانی به ما بدهند.

@jozve99

* چگونگی اجراء و تفسیر آزمون‌ها باید **به‌همراه سایر روش‌ها** باشد.

* استفاده افراد کم‌تجربه از آزمون‌ها، بیش از آن‌که راه‌گشا باشد، **مشکل‌آفرین** است.

✓ مهم‌ترین گرایش‌های روان‌شناسی

۱- روان‌شناسی تربیتی
۲- روان‌شناسی شناختی
۳- روان‌شناسی سلامت
۴- روان‌شناسی اجتماعی
۵- روان‌شناسی صنعتی یا سازمانی
۶- روان‌شناسی ورزشی
۷- روان‌شناسی بالینی
۸- روان‌شناسی کودکان استثنائی

* روان‌شناسان با توجه به علایق و توانمندی، به آموزش و پژوهش و ارائه خدمات تخصصی مشغول هستند.

* روان‌شناس، بعد از اخذ دیپلم، **۴ سال در مقطع کارشناسی** و **۳ سال در مقطع کارشناسی ارشد** تحصیل می‌کند و سپس به مدت **چهار سال در مقطع دکتری تخصصی روان‌شناسی** تحصیل می‌نماید.

* **تفاوت روان‌پزشک با روان‌شناس**: ۱) روان‌پزشک بعد از دوره پزشکی عمومی، **۳ سال در زمینه اختلالات روانی، تشخیص و درمان آموزش می‌بینند**. ۲) روان‌پزشکان **با کمک درمان‌های دارویی اختلالات را درمان می‌کنند**.

ردیف	«سؤالات»
الف)	**تعیین کنید کدام عبارت صحیح و کدام یک غلط است؟**
	۱. رابطه بین مسأله و فرضیه رابطه یک‌سویه است که در پاسخ به سؤال مطرح می‌شود. (متن صفحه‌ی ۱۲ کتاب درسی)
	۲. ساختار صوری برخی از نظریه‌ها در زمان ارائه قابل بررسی تجربی نیست. (متن صفحه‌ی ۱۳ کتاب درسی)
	۳. واژه توصیف به چیستی و واژه تبیین به بیان چرایی می‌پردازد. (متن صفحه‌ی ۱۴ کتاب درسی)
	۴. شیوه خردگرایانه به عنوان یک منبع کسب شناخت از روش‌های تجربی بهره می‌برد. (متن صفحه‌ی ۱۶ کتاب درسی)
	۵. دانشمند با طرح مسأله موقعیت ناشناخته را خلق می‌کند و به واسطه روش علمی، موقعیت ناشناخته روشن می‌شود. (متن صفحه‌ی ۱۸ کتاب درسی)
	۶. یافته‌های به دست آمده از روش علمی، خصوصی و شخصی نیست، و هر فردی به راحتی نمی‌تواند به یافته‌های دیگران دسترسی یابد. (متن صفحه‌ی ۱۹ کتاب درسی)
	۷. در اواخر قرن بیستم همه روان‌شناسان، علم روان‌شناسی را مطالعه زندگی روانی، ذهن و ناهوشیاری می‌دانستند. (متن صفحه‌ی ۲۰ کتاب درسی)
	۸. پردازش‌گران تمایل ندارند استفاده از مخزن حافظه به صورت یک فلش حاوی اطلاعات خام باشد. (متن صفحه‌ی ۲۱ کتاب درسی)
	۹. هرچه از شناخت پایه به شناخت عالی پیش می‌رویم عمل پردازش ساده‌تر می‌شود. (متن صفحه‌ی ۲۲ کتاب درسی)
	۱۰. از گذشته دور انسان سعی کرده است «خویشتن» و «من» خویش را بشناسد و در واژگان دینی، سودمندترین معارف بشری را معرفت نفس دانسته‌اند. (متن صفحه‌ی ۲۳ کتاب درسی)
	۱۱. بعد تجربی علیرغم اینکه در کشورهای اسلامی آغاز خوبی داشته است، اما تداوم نیافت. (متن صفحه‌ی ۲۴ کتاب درسی)
	۱۲. افرادی که در حرکات مهارتی مشکل دارند غالباً نیمکره راست آنها دچار آسیب است. (متن صفحه‌ی ۲۵ کتاب درسی)
	۱۳. اگر مغز انسان آسیب ببیند کارکرد فیزیولوژیک وی مختل می‌شود. (متن صفحه‌ی ۲۶ کتاب درسی)
	۱۴. در مراحل اولیه پژوهش، بررسی آزمایشگاهی امکان‌پذیر نیست، در نتیجه از مصاحبه استفاده می‌شود. (متن صفحه‌ی ۲۷ کتاب درسی)
	۱۵. برای اخذ اطلاعات عمیق از مصاحبه بدون ساختار استفاده می‌شود. (متن صفحه‌ی ۲۹ کتاب درسی)

@jozve99

ردیف	«سؤالات»
ب)	**جاهای خالی زیر را با کلمات مناسب تکمیل کنید.**
	۱۶. فرضیه یک جمله ... است که به صورت خردمندانه در پاسخ به یک سؤال است و منظور از خردمندانه یعنی اینکه همراه با ... است. (متن صفحه‌ی ۱۲ کتاب درسی)
	۱۷. نظریه‌های علمی را بر اساس ... و ... آن می‌سنجیم. (متن صفحه‌ی ۱۳ کتاب درسی)
	۱۸. هدف غایی همه علوم تجربی ... و ... است. (متن صفحه‌ی ۱۴ کتاب درسی)
	۱۹. روش شهودی مبتنی بر درک ... است و ... برای کسب شناخت از این روش استفاده می‌کنند. (متن صفحه‌ی ۱۶ کتاب درسی)
	۲۰. آخرین واژه در تعریف روش علمی واژه ... است و دانشمندان با طرح ...، موقعیت ناشناخته را خلق می‌کنند. (متن صفحه‌ی ۱۸ کتاب درسی)
	۲۱. تعریف عملیاتی باعث تسهیل ... می‌شود. (متن صفحه‌ی ۱۸ کتاب درسی)
	۲۲. امروزه فرایندهای ذهنی به واژه ... تعبیر می‌شود و فعالیت مورد مشاهده را ... می‌نامند. (متن صفحه‌ی ۲۰ کتاب درسی)
	۲۳. فرآیند بازنمایی اطلاعات موجود در حافظه ... نام دارد. (متن صفحه‌ی ۲۱ کتاب درسی)
	۲۴. تصمیم‌گیری مبتنی بر پردازش مفهومی، کارآمدتر از تصمیم‌گیری مبتنی بر ... است. (متن صفحه‌ی ۲۲ کتاب درسی)
	۲۵. بسیاری از اندیشمندان اسلامی قبل از وونت آلمانی با ... به مطالعه ابعاد روان‌شناختی انسان پرداخته‌اند. (متن صفحه‌ی ۲۳ کتاب درسی)
	۲۶. دستگاه عصبی، به خصوص ...، اساس توانایی ما در زمینه توجه، ادراک، حافظه و تعامل با دنیای اطرافمان است. (متن صفحه‌ی ۲۵ کتاب درسی)
	۲۷. نیم‌کره چپ در ... و ... نقش مهمی دارد و نیم‌کره راست دارای دانش ... بسیار خوبی است. (متن صفحه‌ی ۲۵ کتاب درسی)
	۲۸. یکی از آسیب‌های مغز، اختلال ... است که در اثر سکته پدید می‌آید. (متن صفحه‌ی ۲۶ کتاب درسی)
	۲۹. یکی از مهم‌ترین عواملی که باعث اختلالات مغزی می‌شود، ... است. (متن صفحه‌ی ۲۷ کتاب درسی)
	۳۰. برای مسائلی که بررسی آن‌ها با کمک مشاهده مستقیم امکان‌پذیر نباشند می‌توان از ... استفاده کرد. (متن صفحه‌ی ۲۸ کتاب درسی)

@jozve99

ردیف	«سؤالات»
پ)	**مفاهیم صحیح را از جدول سمت راست انتخاب و به جدول سمت چپ متصل کنید.** (متن صفحه‌ی ۱۶ کتاب درسی)

جدول شماره «۱»

۳۱. کسب شناخت با توسل به آیات الهی، سیره نبوی و بزرگان دینی	الف) روش علمی
۳۲. استفاده از روش‌های عینی، تجربی و قابل تکرار	ب) شیوه خردگرایانه
۳۳. استفاده از فلسفه و منطق	ج) استفاده صاحب‌نظران و مقام‌های صلاحیت‌دار
۳۴. استفاده از درک درونی و شیوه‌های خصوصی	د) شیوه‌ای مبتنی بر سیر و سلوک و روش شهودی

جدول شماره «۲»

(متن صفحه‌ی ۲۳ و ۲۴ کتاب درسی)

۳۵. از پیشگامان روش علمی-تجربی است و ابزار شناخت انسان، حس، عقل و الهام است.	الف) فارابی
۳۶. اولین فیلسوفی که در اسلام به شرح نفس و اقسام آن به شیوه ارسطو پرداخت.	ب) کندی
۳۷. در هماهنگی بین دانش‌ها گام جدی برداشت و بیان کرد شکوفایی فطرت از طریق آموزش است.	ج) ابن سحنون
۳۸. با وجود اینکه بر اهمیت ادراک حسی تأکید می‌کند ولی شناخت راستین را از طریق شناخت عقلی می‌داند.	د) جاحظ
۳۹. در خصوص هدف‌های آموزشی، وظایف علم و آموزش مطالب کمک ارزنده کرد.	ه) ابن سینا

@jozve99

جدول شماره «۳»

(متن صفحه‌ی ۲۵ و ۲۶ کتاب درسی)

۴۰. برای کنترل هیجان، انگیزش، حافظه و یادگیری اهمیت دارد.	الف) هیپوتالاموس
۴۱. اطلاعات حسی را به قشر مخ منتقل می‌کند.	ب) قشر مخ
۴۲. در بین بخش‌های پیش مغز اهمیت بسیار دارد چون در تفکر و فرایندهای ذهنی نقش اساسی دارد.	ج) مخچه
۴۳. رفتار مربوط به بقای نوع را تنظیم می‌کند.	د) تالاموس
۴۴. کنترل هماهنگی بدن، توازن و کشش عضلانی با این بخش است.	و) پل مغزی
۴۵. رشته‌های عصبی که علائم را از یک بخش مغز به بخش دیگر منتقل می‌کند.	ه) دستگاه لیمبیک

ردیف	«سؤالات»
ت)	**به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید.**
	۴۶. سلسله مراتب گزاره‌های علمی را نام ببرید. (شکل ۱-۱ صفحه‌ی ۱۳ کتاب درسی)
	۴۷. نظریه‌ها دارای دو سطح هستند، نام ببرید. (متن صفحه‌ی ۱۳ کتاب درسی)
	۴۸. چهار هدف علم روان‌شناسی را نام ببرید. (متن صفحه‌ی ۱۴ کتاب درسی)
	۴۹. دو نکته‌ای که در توصیف باید مورد توجه روان شناسی قرار گیرد را نام ببرید. (متن صفحه‌ی ۱۴ کتاب درسی)
	۵۰. چهار منبع کسب شناخت را نام ببرید. (متن صفحه‌ی ۱۶ کتاب درسی)
	۵۱. دو ویژگی روش علمی را از جهت نظام‌دار بودن نام ببرید. (متن صفحه‌ی ۱۷ کتاب درسی)
	۵۲. ویژگی‌های روش علمی را نام ببرید. (متن صفحه‌ی ۱۸ و ۱۹ کتاب درسی)
	۵۳. جامع‌ترین تعریف از روان‌شناسی چیست؟ (متن صفحه‌ی ۲۰ کتاب درسی)
	۵۴. سلسله مراتب شناخت را نام ببرید. (متن صفحه‌ی ۲۱ کتاب درسی)
	۵۵. آیا همه انسان‌ها در پردازش به یک شیوه عمل می‌کنند؟ و پردازش به چه معناست؟ (متن صفحه‌ی ۲۲ کتاب درسی)
	۵۶. به ترتیب نام یک مورخ آلمانی و یک اندیشمند اسلامی که در روش علمی ـ تجربی در حوزه روان‌شناسی پیشگام بودند نام ببرید. (متن صفحه‌ی ۲۳ کتاب درسی)
	۵۷. سه مورد از روش‌های تربیتی ابن سینا را نام ببرید. (متن صفحه‌ی ۲۴ کتاب درسی)
	۵۸. سه منطقه اصلی مغز را نام ببرید. (متن صفحه‌ی ۲۵ کتاب درسی)
	۵۹. در بین بخش‌های مغز، کدام قشر اهمیت دارد و چرا؟ (متن صفحه‌ی ۲۵ کتاب درسی)
	۶۰. سه عامل اختلال مغزی و یا مختل شدن کارکرد شناختی را نام ببرید. (متن صفحه‌ی ۲۶ کتاب درسی)
	۶۱. چهار روش جمع‌آوری اطلاعات در روان‌شناسی را نام ببرید. (متن صفحه‌ی ۲۷ تا ۲۹ کتاب درسی)
ث)	**به سؤالات زیر پاسخ کامل دهید.**
	۶۲. در علوم تجربی از چه روشی استفاده می‌شود؟ (متن صفحه‌ی ۱۲ کتاب درسی)
	۶۳. دوسویه بودن رابطه مسأله و فرضیه را توضیح دهید. و در چه صورت فرضیه به قانون تبدیل می‌شود؟ (متن صفحه‌ی ۱۲ کتاب درسی)
	۶۴. نظریه چیست؟ و دو سطح صوری و تجربی آن را توضیح دهید. (متن صفحه‌ی ۱۳ کتاب درسی)
	۶۵. روان‌شناسان برای رسیدن به مطالعه دقیق پدیده‌ها چه اقداماتی باید انجام دهند؟ (متن صفحه‌ی ۱۴ کتاب درسی)
	۶۶. منظور از روش علمی چیست؟ و اجزای سه‌گانه‌اش را مختصراً توضیح دهید. (متن صفحه‌ی ۱۷ کتاب درسی)
	۶۷. منظور از تعریف عملیاتی و تکرارپذیری به عنوان ویژگی روش علمی چیست؟ (متن صفحه‌ی ۱۸ و ۱۹ کتاب درسی)
	۶۸. منظور از رفتار و فرآیندهای ذهنی در علم روان‌شناسی چیست؟ (متن صفحه‌ی ۲۰ کتاب درسی)
	۶۹. به ترتیب منظور از «احساس»، «توجه»، «ادراک» و «تفکر» چیست؟ (متن صفحه‌ی ۲۱ کتاب درسی)
	۷۰. شناخت را تعریف کنید و منظور از «شناخت پایه» و «شناخت عالی» چیست؟ (متن صفحه‌ی ۲۱ کتاب درسی)
	۷۱. تفاوت پردازش ادراکی را با پردازش مفهومی توضیح دهید. (متن صفحه‌ی ۲۲ کتاب درسی)
	۷۲. خدمات فارابی و ابن سینا را در علم روان‌شناسی بیان کنید. (متن صفحه‌ی ۲۴ کتاب درسی)

@jozve99

ردیف	«سؤالات»
	۷۳. پیش مغز در کدام سمت مغز قرار دارد و شامل چه بخش‌های می‌باشد؟ (متن صفحه‌ی ۲۵ کتاب درسی)
	۷۴. مغز پسین شامل چه بخش‌هایی می‌باشد؟ کارکرد هر یک را توضیح دهید. (متن صفحه‌ی ۲۵ کتاب درسی)
	۷۵. تفاوت تالاموس و هیپوتالاموس در چیست؟ (متن صفحه‌ی ۲۵ کتاب درسی)
	۷۶. نیم‌کره‌های مغز برای مقاصد عملی به چند قطعه تقسیم می‌شوند؟ کارکرد آنها را تشریح کنید. (متن صفحه‌ی ۲۶ کتاب درسی)
	۷۷. انواع سکته را نام ببرید و تشریح کنید. (متن صفحه‌ی ۲۶ کتاب درسی)
	۷۸. دو ویژگی آزمون‌ها را بیان کنید. (متن صفحه‌ی ۲۹ کتاب درسی)
	۷۹. وقتی نتوانیم موضوعی را به‌صورت مستقیم از فردی بپرسیم از چه روشی استفاده می‌کنیم؟ نقاط قوت و ضعف آن را بیان کنید؟ (متن صفحه‌ی ۲۹ کتاب درسی)
	۸۰. در همه پرسی‌ها از چه روشی استفاده می‌شود؟ چه مزیتی دارد؟ (متن صفحه‌ی ۲۹ کتاب درسی)
	۸۱. افراد عادی جامعه، در میان روش‌های روان‌شناسی بیشتر با کدام مواجه شده‌اند؟ نقطه قوت و ضعف آن را بیان کنید؟ (متن صفحه‌ی ۲۹ کتاب درسی)
	۸۲. نتایج تکرار آزمون‌ها باید به چه صورتی باشد و استفاده از آزمون‌ها برای چه کسانی مشکل‌آفرین است؟ (متن صفحه‌ی ۲۹ کتاب درسی)
	۸۳. به‌ترتیب جملات زیر اشاره به کدام سلسله مراتب گزاره‌های علمی دارد؟ «مهم‌ترین علت افزایش دمای کره‌ی زمین چیست؟» و «گازهای گلخانه‌ای باعث افزایش دمای کره‌ی زمین شده است.» (فعالیت ۶-۱ صفحه‌ی ۱۸ کتاب درسی)
	۸۴. تفاوت روان‌شناس با روان‌پزشک در چه مواردی است؟ (متن صفحه‌ی ۳۱ کتاب درسی)
	۸۵. در مراحل اولیه پژوهش،که بررسی آزمایشگاهی امکان پذیر نیست،از چه راهی موضوع را تبیین می‌کنیم؟ ۲ نکته مهم در این روش را نیز نام ببرید؟ (متن صفحه‌ی ۲۷ کتاب درسی)
	۸۶. کودکی که به والدینش توصیه می‌کند برای خرید وسیله نقلیه، اتوبوس یا کامیون بخرد، پردازش وی از چه نوعی است؟ (فعالیت ۹-۱ صفحه‌ی ۲۲ کتاب درسی)
	۸۷. چرا موجوداتی مانند ماهی‌ها و خزندگان به صورت غریزی به محیط پاسخ می‌دهند؟ (متن صفحه‌ی ۲۵ کتاب درسی)
	۸۸. منظور از تفکر چیست و شامل چه مواردی می‌باشد؟ (متن صفحه‌ی ۲۱ کتاب درسی)
	۸۹. کارکرد پل مغزی و مخچه به چه صورت می‌باشد؟ (متن صفحه‌ی ۲۵ کتاب درسی)
	۹۰. دو مشخصه روش شهودی و خردگرایانه را توضیح دهید؟ (متن صفحه‌ی ۱۶ کتاب درسی)
	۹۱. دو مزیت روش علمی را نسبت به سایر نتایج کسب شناخت تبیین نمایید؟ (متن صفحه‌ی ۱۶ کتاب درسی)
	۹۲. مهم‌ترین ساختار میان‌مغز چیست و وظیفه انتقال چه نوع پیام‌هایی با این بخش می باشد؟ (متن صفحه‌ی ۲۵ کتاب درسی)
	۹۳. به‌نظر شما بین مسئله، فرضیه، قوانین و نظریه‌های علمی چه ارتباطی وجود دارد؟ (فعالیت ۴-۱ صفحه‌ی ۱۳ کتاب درسی)
	۹۴. به‌ترتیب در چه شرایطی از پرسش‌نامه و مصاحبه استفاده می‌کنیم؟ (متن صفحه‌ی ۲۸ کتاب درسی)

@jozve99

سلسله‌مراتب گزاره‌های علمی

۹۵. کدام ترتیب درباره‌ی روند گزاره‌های علمی درست است؟ (شکل ۱-۱ صفحه‌ی ۱۳ کتاب درسی)

۱) مسئله ← فرضیه ← اصول ← قوانین
۲) مسئله ← فرضیه ← قوانین ← نظریه
۳) مسئله ← نظریه ← فرضیه ← قوانین
۴) مسئله ← فرضیه ← گزاره ← نظریه

۹۶. کدام یک از موارد زیر رابطه دوسویه دارند؟ (متن صفحه‌ی ۱۲ کتاب درسی)

۱) فرضیه ـ مسأله ۲) مسأله ـ نظریه ۳) نظریه ـ قوانین ۴) فرضیه ـ قوانین

۹۷. ... هر چیزی است که جایگزین چیز دیگری می‌شود ... به یک مفهوم یا بیان علمی اشاره دارد. (متن صفحه‌ی ۱۲ کتاب درسی)

۱) واژه گزاره ـ نماد ۲) نماد ـ واژه گزاره ۳) نماد ـ فرضیه ۴) واژه گزاره ـ فرضیه

۹۸. فرضیه در صورت تأیید به ... یا ... تبدیل می‌شود فرضیه خردمندانه به این معنا است ... (متن صفحه‌ی ۱۲ کتاب درسی)

۱) نظریه یا قانون ـ بر اساس شانس و تصادف نیست بلکه با اندیشه همراه است.
۲) نظریه یا اصل ـ بر اساس شانس و تصادف نیست بلکه بر اساس تجربه مطرح می‌شود.
۳) اصل یا قانون ـ بر اساس شانس و تصادف نیست بلکه بر اساس تجربه مطرح می‌شود.
۴) اصل یا قانون ـ بر اساس شانس و تصادف نیست بلکه با اندیشه همراه است.

۹۹. با توجه به اینکه منظور از علم، علم تجربی می‌باشد؛ کدام گزینه نادرست است؟ (متن صفحه‌ی ۱۲ کتاب درسی)

۱) در علوم تجربی از روش‌های دقیق و عینی استفاده می‌شود.
۲) مشاهده و روش ذهنی در علوم تجربی بسیار راهگشاست.
۳) علوم تجربی با نمادها سر و کار دارد و نماد هر چیزی است که جایگزین چیز دیگری می‌شود.
۴) در علوم تجربی تلاش بر این است که با تطبیق نمادهایی همچون واژگان و اعداد با قضایا (فرضیه، نظریه و ...) پرداخته شود.

@jozve99

۱۰۰. در ارتباط با مسئله و فرضیه کدام گزینه نادرست می‌باشد؟ (متن صفحه‌ی ۱۲ کتاب درسی)

۱) رابطه بین مسئله و فرضیه یک رابطه دوسویه است.
۲) فرضیه در صورت تأیید به قانون یا اصل تبدیل می‌شود.
۳) فرضیه به صورت یک جمله خبری می‌تواند در پاسخ به سؤال بیاید.
۴) نتایج بررسی مسئله می‌تواند پرسش‌هایی را به‌دنبال داشته باشد.

۱۰۱. با توجه به سلسله مراتب گزاره‌های علمی، گزینه نادرست را مشخص کنید؟ (متن صفحه‌ی ۱۳ کتاب درسی)

۱) (گذشت زمان باعث تضعیف حافظه می‌شود) نمونه یک فرضیه است.
۲) منظور از سطح تجربی نظریه‌ها، پژوهش‌پذیری آن است و منظور از سطح صوری نحوه نوشتن ارکان می‌باشد.
۳) احتمال تأیید نظریه‌ها بیشتر از عدم تأیید آن می‌باشد.
۴) ساختار صوری برخی از نظریه‌ها در زمان ارائه قابل بررسی تجربی نمی‌باشد.

۱۰۲. مجموعه‌ای از قوانین علمی، ... را شکل می‌دهند. هر چند احتمال تأیید فرضیه‌ها ... از عدم تأیید آن است. (متن صفحه‌ی ۱۳ کتاب درسی)

۱) نظریه ـ کمتر ۲) نظریه ـ بیشتر ۳) اصول ـ کمتر ۴) اصول ـ بیشتر

۱۰۳. نظریه دارای چند سطح است؟ (متن صفحه‌ی ۱۳ کتاب درسی)

۱) دو سطح ۲) سه سطح ۳) یک سطح ۴) چهار سطح

۱۰۴. در یک نظریه منظور از ساختار ظاهری و نحوه نوشتن سطح ... و منظور از قابل تجربه بودن و پژوهش‌پذیر بودن سطح ... است. (متن صفحه‌ی ۱۳ کتاب درسی)

۱) صوری ـ تجربی ۲) تجربی ـ صوری ۳) صوری ـ فلسفی ۴) فلسفی ـ صوری

۱۰۵. همه‌ی گزینه‌های زیر صحیح است به‌جز گزینه‌ی: (متن صفحه‌ی ۱۳ کتاب درسی)

۱) همه نظریه‌های علمی در سطوح صوری و تجربی به یک اندازه رشد نمی‌کنند.
۲) برخی نظریه‌ها پشتوانه تجربی قوی ندارند.
۳) ساختار صوری برخی از نظریه در زمان ارائه قابل بررسی تجربی نیست.
۴) تنها روش بررسی فرضیه‌ها روش علمی است.

۱۰۶. کدام گزینه درباره اهداف علم روان‌شناسی به‌ترتیب صحیح است؟ (متن صفحه‌ی ۱۴ کتاب درسی)

۱) توصیف ـ پیش‌بینی ـ کنترل ـ تبیین
۲) توصیف ـ کنترل ـ پیش‌بینی ـ تبیین
۳) توصیف ـ تبیین ـ پیش‌بینی ـ کنترل
۴) توصیف ـ کنترل ـ تبیین ـ پیش‌بینی

۱۰۷. کدام عبارت نادرست است؟ (متن صفحه‌ی ۱۲ کتاب درسی)

۱) در علوم تجربی با کمک مشاهده و سایر روش‌های عینی به تطبیق نمادها پرداخته می‌شود.
۲) نماد هر چیزی است که جایگزین چیز دیگری می‌شود.
۳) رابطه بین مسأله و فرضیه یک رابطه یک‌سویه می‌باشد.
۴) در علوم تجربی از طریق روش‌های دقیق و عینی به بیان یافته‌ها پرداخته می‌شود.

۱۰۸. نظریه‌های علمی را بر چه اساسی می‌سنجیم؟ (متن صفحه‌ی ۱۳ کتاب درسی)

۱) میزان تأثیرپذیری در محیط
۲) سودمندی و کاربردپذیری
۳) قواعد حاکم در علوم تجربی
۴) شرایط به وجود آمده در مراحل آزمایش

اهداف علم روان‌شناسی

۱۰۹. در بین اهداف چهارگانه علوم، روان‌شناسی، بیشتر در جزء... آن یعنی ... مشکل دارند. (متن صفحه‌ی ۱۴ کتاب درسی)

۱) اول ـ توصیف
۲) اول و دوم ـ توصیف و تبیین
۳) سوم ـ پیش‌بینی
۴) چهارم ـ کنترل

۱۱۰. شرط موفقیت در هدف نهایی علوم تجربی به چگونگی... پدیده بستگی دارد. (متن صفحه‌ی ۱۴ کتاب درسی)

۱) توصیف و پیش‌بینی
۲) پیش‌بینی و کنترل
۳) توصیف و تبیین
۴) تبیین و کنترل

۱۱۱. در ارتباط با این جمله که پرخاشگری کودکان بر اثر تماشای فیلم‌های خشونت‌آمیز است؛ کدام گزینه اشتباه است؟ (متن صفحه‌ی ۱۴ کتاب درسی)

۱) پیش‌بینی پرخاشگری کودکان با تماشای فیلم‌های خشونت‌آمیز می‌تواند بدون دشواری صورت بگیرد.
۲) دلایل پرخاشگری کودکان متعدد هستند بنابراین تبیین آن دشوار است.
۳) این پدیده پرخاشگری هر چه قابل پیش‌بینی باشد، بهتر قابل کنترل است.
۴) پیش‌بینی و کنترل پرخاشگری کودکان مشروط به توصیف و تبیین دقیق است.

@jozve99

۱۱۲. واژه تبیین به بیان ... اشاره دارد و واژه توصیف ... مربوط می‌شود. (متن صفحه‌ی ۱۴ کتاب درسی)

۱) چرایی ـ چیستی
۲) چگونگی ـ چرایی
۳) چرایی ـ ماهیت
۴) ماهیت ـ چرایی

۱۱۳. هدف نهایی همه علوم تجربی ... و ... است. (متن صفحه‌ی ۱۴ کتاب درسی)

۱) پیش‌بینی ـ کنترل
۲) کنترل ـ توصیف
۳) توصیف ـ تبیین
۴) پیش‌بینی ـ تبیین

۱۱۴. نظریه‌های علمی دارای دو سطح ... و ... و همه هدف غایی همه علوم تجربی ... و .... (متن صفحه‌ی ۱۳ و ۱۴ کتاب درسی)

۱) پژوهش‌پذیری و قابل تجربه بودن ـ پیش‌بینی و کنترل
۲) همبستگی و تجربی ـ توصیف و تبیین
۳) صوری و تجربی ـ توصیف و کنترل
۴) صوری و تجربی ـ پیش‌بینی و کنترل

شناخت

۱۱۵. به‌ترتیب منبع شناخت اندیشمندان اسلامی و فیلسوفان کدام است؟ (متن صفحه‌ی ۱۶ کتاب درسی)

۱) شیوه‌ی خردگرایانه ـ روش علمی
۲) روش علمی ـ شهود
۳) استناد به نظر صاحب‌نظران ـ شیوه‌ی خردگرایانه
۴) شهود ـ استناد به نظر صاحب‌نظران

۱۱۶. «کسب اطلاعات از افراد متخصص و باتجربه» و «استفاده از روش معینی از منطق برای پی بردن به حقیقت چیزی» به‌ترتیب اشاره به کدام منبع شناخت دارد؟ (متن صفحه‌ی ۱۶ کتاب درسی)

۱) شیوه‌ی خردگرایانه ـ روش علمی
۲) روش علمی ـ شهودی
۳) استناد به صاحب‌نظران ـ خردگرایانه
۴) استناد به صاحب‌نظران ـ روش علمی

۱۱۷. ... مبتنی بر درک درونی است و ... از روش‌های تجربی استفاده می‌شود. (متن صفحه‌ی ۱۶ کتاب درسی)

۱) روش شهودی ـ خردگرایانه
۲) روش شهودی ـ روش علمی
۳) روش خردگرایانه ـ استناد به صاحب‌نظران
۴) روش شهودی ـ استناد به صاحب‌نظران

۱۱۸. روش‌های کسب شناخت چه تعداد می‌باشند و مهم‌ترین ویژگی کدام روش، خصوصی بودن است؟ (متن صفحه‌ی ۱۶ کتاب درسی)

۱) چهار روش ـ روش شهودی
۲) پنج روش ـ روش علمی
۳) چهار روش ـ روش علمی
۴) پنج روش ـ روش خردگرایانه

۱۱۹. **به‌ترتیب روش علمی مبتنی بر ... و روش شهودی بر مبنای درک ... است.** (متن صفحه‌ی ۱۶ کتاب درسی)

۱) روش عینی ـ بیرونی
۲) روش عینی ـ درونی
۳) روش ذهنی ـ بیرونی
۴) روش ذهنی ـ درونی

ویژگی‌های روش علمی

۱۲۰. **آخرین واژه در روش علمی واژه ... است که دانشمند به‌دنبال ... و ... است.** (متن صفحه‌ی ۱۸ کتاب درسی)

۱) نظام‌دار بودن ـ ابهام‌زدایی، روشن‌سازی
۲) موقعیت نامعین ـ توصیف، تبیین
۳) نظام‌دار بودن ـ توصیف، تبیین
۴) موقعیت نامعین ـ ابهام‌زدایی، روشن‌سازی

۱۲۱. **روش علمی تابع قواعد مشخص است و این مصداق ... است و جریان رسیدن به هدف را ... می‌گویند.** (متن صفحه‌ی ۱۷ کتاب درسی)

۱) جستجو ـ نظام‌دار بودن
۲) موقعیت نامعین ـ فرایند
۳) نظام‌دار بودن ـ فرآیند
۴) نظام‌دار بودن ـ جستجو

۱۲۲. **این تعریف روبه‌رو از چند واژه اصلی تشکیل شده است؟ «فرایند جستجو با قاعده نظام‌دار مشخص کردن یک موقعیت نامعین»** (متن صفحه‌ی ۱۷ کتاب درسی)

۱) ۲ واژه
۲) ۳ واژه
۳) ۴ واژه
۴) ۵ واژه

۱۲۳. **در روش علمی هر واژه باید به طور دقیق بیان شود به این ویژگی ... می‌گویند. هر چه ... دقیق‌تر تعریف شود عمل اندازه‌گیری بهتر است.** (متن صفحه‌ی ۱۸ کتاب درسی)

۱) تعریف عملیاتی ـ متغیر
۲) شاخص‌سازی ـ متغیر
۳) شاخص‌سازی ـ تعریف عملیاتی
۴) تعریف عملیاتی ـ شاخص

۱۲۴. **تعریف عملیاتی باعث تسهیل ... می‌شود ... یعنی نسبت دادن عدد به ویژگی‌های اشیا و افراد.** (متن صفحه‌ی ۱۸ کتاب درسی)

۱) اندازه‌گیری ـ شاخص
۲) شاخص ـ اندازه‌گیری
۳) اندازه‌گیری ـ عملیاتی
۴) اندازه‌گیری ـ اندازه‌گیری

@jozve99

۱۲۵. **اینکه یافته‌های روش علمی، خصوصی و شخصی نیست، اشاره به کدام ویژگی روش علمی دارد؟** (متن صفحه‌ی ۱۹ کتاب درسی)

۱) عملیاتی بودن
۲) عینی و تجربه پذیر بودن
۳) تکرارپذیری
۴) آزمون‌پذیری

تعریف علم روان‌شناسی

۱۲۶. **روان‌کاوان، روان‌شناسی را مطالعه ... و رفتار گرایان مطالعه ... می‌دانند.** (متن صفحه‌ی ۲۰ کتاب درسی)

۱) ذهن هوشیار و ناهوشیار ـ رفتار آشکار
۲) ذهن ناهشیار ـ رفتار آشکار
۳) ذهن هشیار ـ رفتار پنهان
۴) زندگی روان و ذهن ـ بخش هوشیار

۱۲۷. **حرکت جمعی پرندگان و راه رفتن انسان‌ها مصداق ... است و به‌دلیل تأکید بر کنش‌های انسانی در تعریف روان‌شناسی، واژه ... لحاظ گردیده است.** (متن صفحه‌ی ۲۰ کتاب درسی)

۱) فرایندهای ذهنی ـ رفتار
۲) رفتار ـ فرایندهای ذهنی
۳) تجارب انسانی ـ فرایندهای ذهنی
۴) شناخت ـ فرایندهای رفتاری

۱۲۸. **به‌ترتیب واژه‌ی «...» به دلیل عدم مشاهده مستقیم بسیاری از رفتارها و تأکید بر ... در تعریف روان‌شناسی لحاظ گردید.** (متن صفحه‌ی ۲۰ کتاب درسی)

۱) رفتار ـ کنش‌های اجتماعی
۲) فرآیند ذهنی ـ کنش‌های انسانی
۳) فرآیندهای ذهنی ـ رفتار
۴) رفتار ـ فرآیند ذهنی

۱۲۹. **همه‌ی گزینه‌های زیر صحیح به‌جز گزینه‌ی:** (متن صفحه‌ی ۲۰ کتاب درسی)

۱) دلیل وجود تعاریف مختلف در روان‌شناسی، گذر زمان و پیشرفت دانش، و زاویه نگاه دانشمند می‌باشد.
۲) واژه فرآیندهای ذهنی به دلیل عدم مشاهده مستقیم بسیاری از رفتارها و تأکید بر کنش‌های انسانی، در تعریف روان‌شناسی لحاظ شد.
۳) در بین روان‌شناسان تعریف واحدی از علم روان‌شناسی وجود ندارد.
۴) بسیاری عقیده دارند روان‌شناسی یعنی مطالعه فرآیندهای ذهنی و شناخت.

تعریف شناخت

۱۳۰. به‌ترتیب بازنمایی اطلاعات موجود در حافظه و فرآیند تفسیر محرک‌های انتخابی را چه می‌نامند؟ (متن صفحه‌ی ۲۱ کتاب درسی)

۱) تفکر ـ ادراک
۲) ادراک ـ تفکر
۳) تفکر ـ تصمیم گیری
۴) ادراک ـ تصمیم گیری

۱۳۱. به‌ترتیب مرحله بعد از ادراک را چه می‌نامند و تفکر شامل چند بخش است؟ (متن صفحه‌ی ۲۱ کتاب درسی)

۱) حافظه ـ ۴
۲) پردازش ـ ۲
۳) تفکر ـ ۳
۴) تصمیم‌گیری ـ ۴

۱۳۲. تفکر شامل چه بخش‌هایی است؟ (متن صفحه‌ی ۲۱ کتاب درسی)

۱) استقراء، قضاوت، حل مسئله، توجه
۲) استدلال، توجه، قضاوت، تصمیم‌گیری
۳) استدلال، قضاوت، حل مسئله، تصمیم‌گیری
۴) استدلال، قضاوت، حافظه، تصمیم‌گیری

۱۳۳. دست یافتن به ویژگی‌های مشترک محرک‌های مختلف اشاره به چه نوع پردازشی دارد؟ (متن صفحه‌ی ۲۲ کتاب درسی)

۱) مفهومی
۲) ادراکی
۳) حسی
۴) شناختی

۱۳۴. اشاره به ویژگی‌های اندازه و شکل ظاهری یک محرک اشاره به چه نوع پردازشی دارد؟ (متن صفحه‌ی ۲۲ کتاب درسی)

۱) مفهومی
۲) ادراکی
۳) حسی
۴) شناختی

۱۳۵. عالی‌ترین مرتبه شناخت ... است و شناخت پایه شامل ... و ... و ... است. (متن صفحه‌ی ۲۱ کتاب درسی)

۱) استدلال ـ توجه ـ ادراک ـ حافظه
۲) تصمیم‌گیری ـ توجه ـ ادراک ـ حافظه
۳) حل مسأله ـ توجه ـ ادراک ـ حافظه
۴) قضاوت ـ توجه ـ ادراک ـ حافظه

۱۳۶. در چه زمانی شناخت شکل گرفته شده پایدارتر و کارآمدتر خواهد بود؟ (متن صفحه‌ی ۲۲ کتاب درسی)

۱) به کنترل و پیش‌بینی رسیده باشیم.
۲) از ویژگی‌های حسی استفاده بیشتر شود.
۳) هر چه پردازش، مفهومی‌تر باشد.
۴) هرچه توصیف و تبیین علمی‌تر باشد.

@jozve99

روان‌شناسی نزد پیشینیان

۱۳۷. به‌ترتیب در واژگان دینی، سودمندترین معارف بشری را ... می‌دانستند و شناخت ابعاد غیرجسمانی انسانی ابتدا در معارفی همچون ... مطالعه شد. (متن صفحه‌ی ۲۳ کتاب درسی)

۱) معرفت شهودی ـ عرفان
۲) معرفت شناختی ـ فلسفه
۳) معرفت دینی ـ عرفان
۴) معرفت نفس ـ فلسفه

۱۳۸. به‌ترتیب در سال ... برای اولین‌بار توسط ... اولین آزمایشگاه روان‌شناسی تأسیس شد که محققین آن را مبدأ شکل‌گیری روان‌شناسی علمی می‌دانند. (متن صفحه‌ی ۲۳ کتاب درسی)

۱) ۲۵۵ ق ـ جاحظ
۲) ۱۸۷۹ م ـ ویلهلم وونت
۳) ۱۵۰ ق ـ جاحظ
۴) ۱۷۸۹ م ـ ویلهلم وونت

۱۳۹. به‌ترتیب ... از پیش‌گامان روش علمی ـ تجربی است. ابزارهای شناخت انسان از نظر وی، حس، عقل و ... است. (متن صفحه‌ی ۲۳ کتاب درسی)

۱) کندی ـ نفس
۲) کندی ـ الهام
۳) جاحظ ـ الهام
۴) جاحظ ـ نفس

۱۴۰. به‌ترتیب چه کسی «به شیوه ارسطو به شرح و توصیف نفس» و «اقسام آن» و «کمک ارزنده‌ای درخصوص هدف‌های آموزشی» انجام داد؟ (متن صفحه‌ی ۲۳ کتاب درسی)

۱) کندی ـ ابن‌سحنون
۲) کندی ـ جاحظ
۳) جاحظ ـ ابن‌سحنون
۴) ابن‌سحنون ـ کندی

۱۴۱. به‌ترتیب چه کسی «بر اهمیت ادراک حسی در جریان شناخت تأکید دارد» و کدام فیلسوف «لازمه شکوفایی فطرت را از طریق آموزش امکان‌پذیر می‌دانست»؟ (متن صفحه‌ی ۲۴ کتاب درسی)

۱) فارابی ـ کندی
۲) ابن‌سینا ـ کندی
۳) ابن‌سینا ـ فارابی
۴) فارابی ـ ابن‌سینا

۱۴۲. سه منطقه اصلی مغز را نام ببرید و نحوه قرارگرفتن آن‌ها به چه صورت است؟ (متن صفحه‌ی ۲۵ کتاب درسی)

۱) پل مغزی، بصل النخاع، مخچه ـ بر اساس نحوه قرار گرفتن در میان مغز
۲) پیشانی، آهیانه‌ای، گیجگاهی ـ بر اساس قرار گرفتن در پس سر
۳) پیش مغز، میان مغز، مغز پسین ـ از جلو تا عقب دستگاه عصبی در جنین
۴) پیش مغز، میان مغز، مغز پسین ـ براساس ویژگی‌ها و وظایف

۱۴۳. به‌ترتیب وظیفه هیپوتالاموس و تالاموس چیست؟ (متن صفحه‌ی ۲۵ کتاب درسی)

۱) تنظیم بقای نوع ـ انتقال اطلاعات حسی به قشر مخ
۲) مهم‌ترین دستگاه فعال‌ساز شبکه‌ای ـ انتقال اطلاعات حسی به قشر مخ
۳) انتقال اطلاعات حسی به قشر مخ ـ تنظیم بقای نوع
۴) انتقال علایم از یک بخش مغز به بخش دیگر ـ تنظیم بقای نوع

۱۴۴. کدام یک از گزینه‌های زیر از اهمیت‌های دستگاه لیمبیک نمی‌باشد؟ (متن صفحه‌ی ۲۵ کتاب درسی)

۱) انگیزش ۲) تنفس ۳) حافظه ۴) یادگیری

۱۴۵. کدام یک از گزینه‌های زیر از بخش‌های مغز پسین نمی‌باشد؟ (متن صفحه‌ی ۲۵ کتاب درسی)

۱) قشر مخ ۲) بصل النخاع ۳) پل مغزی ۴) مخچه

۱۴۶. با توجه به اهمیت مخچه در میان مغز، کدام گزینه از وظایف مخچه نمی‌باشد؟ (متن صفحه‌ی ۲۵ کتاب درسی)

۱) کشش عضلانی ۲) کنترل هیجان ۳) توازن ۴) کنترل هماهنگی بدن

۱۴۷. پیام‌های مربوط به خواب و برانگیختگی توسط کدام قسمت مغز انجام می‌گیرد؟ (متن صفحه‌ی ۲۵ کتاب درسی)

۱) میان مغز ۲) پیش مغز ۳) مغز پسین ۴) پل مغزی

۱۴۸. با توجه به کارکردهای بصل‌النخاع، گزینه‌ی نادرست کدام است؟ (متن صفحه‌ی ۲۵ کتاب درسی)

۱) بلع و هضم ۲) تنفس
۳) کنترل فعالیت قلبی ۴) کشش عضلانی

@jozve99

۱۴۹. به‌ترتیب کارکرد نیمکره‌ی چپ و راست مغز چیست؟ (متن صفحه‌ی ۲۵ کتاب درسی)

۱) زبان‌آموزی ـ حرکت ۲) دانش معنایی ـ مهارت‌های حرکتی
۳) مهارت‌های حرکتی ـ دانش معنایی ۴) زبان‌آموزی – حرکت

۱۵۰. کنترل فعالیت قلبی، تنفس، بلع و هضم مربوط به کدام قسمت مغز است؟ (متن صفحه‌ی ۲۵ کتاب درسی)

۱) بصل‌النخاع ۲) پل مغزی ۳) هیپوتالاموس ۴) تالاموس

۱۵۱. جنگیدن، تغذیه، فرار کردن شامل کدام قسمت مغز و کدام منطقه اصلی آن می‌شود؟ (متن صفحه‌ی ۲۵ کتاب درسی)

۱) تالاموس ـ پیش‌مغز ۲) هیپوتالاموس ـ پیش‌مغز
۳) بصل‌النخاع ـ میان مغز ۴) دستگاه لیمبیک ـ مغز پسین

۱۵۲. اشکال در حرکات مهارتی و زبان‌آموزی اشاره به آسیب کدام قسمت مغز می‌کند؟ (متن صفحه‌ی ۲۵ کتاب درسی)

۱) نیم‌کره‌ی چپ ۲) نیم‌کره‌ی راست ۳) بصل‌النخاع ۴) هیپوتالاموس

۱۵۳. کنترل هماهنگی بدن، جنگیدن، فعالیت قلبی به‌ترتیب اشاره به کدام ناحیه اصلی مغز دارد؟ (متن صفحه‌ی ۲۵ کتاب درسی)

۱) پیش‌مغز ـ میان مغز ـ مغز پسین ۲) پیش‌مغز ـ مغز پسین ـ میان مغز
۳) مغز پسین ـ میان مغز ـ پیش‌مغز ۴) مغز پسین ـ پیش‌مغز ـ مغز پسین

۱۵۴. پردازش اطلاعات دیداری مربوط به قطعه ... است و ایجاد بافت چربی در رگ‌های خونی اشاره به سکته ... دارد. (متن صفحه‌ی ۲۶ کتاب درسی)

۱) پس‌سری ـ کم‌خونی (نوع اول) ۲) آهیانه ـ خون‌ریزی (نوع دوم)
۳) پیشانی ـ خون‌ریزی (نوع دوم) ۴) پیشانی ـ کم‌خونی (نوع اول)

۱۵۵. یکی از آسیب‌های مغز، ... است که در اثر سکته پدید می‌آید و کارکرد ... را مختل می‌کند. (متن صفحه‌ی ۲۶ کتاب درسی)

۱) تومور ـ ذهنی ۲) اختلال عروقی ـ شناختی
۳) نئوپلاسم ـ سلول‌های مغزی ۴) اختلال عصبی ـ مغزی

۱۵۶. برای اخذ اطلاعات عمیق از روش ... استفاده می‌شود و بیشتر افراد عادی جامعه با روش ... روبه‌رو هستند.

(متن صفحه‌ی ۲۹ کتاب درسی)

① مصاحبه ساختار یافته ـ پرسش‌نامه
② مصاحبه بدون ساختار ـ پرسش‌نامه
③ مصاحبه ساختار یافته ـ آزمون‌ها
④ مصاحبه بدون ساختار ـ آزمون‌ها

۱۵۷. به‌ترتیب هر یک از جملات زیر اشاره به کدام روش جمع‌آوری اطلاعات در روان‌شناسی دارد؟

(متن صفحه‌ی ۲۷ تا ۲۹ کتاب درسی)

«رفتار نوع دوستانه حیوانات به صورت تکاملی را در این روش می‌توانیم مطالعه کنیم.»

«در همه پرسی‌ها معمولاً از این روش استفاده می‌شود.»

«این روش بسیار وقت‌گیر است و محقق باید نکات اخلاقی را رعایت کند.»

«در صورتی که مطالعه و بررسی مساله به صورت مشاهده مستقیم امکان‌پذیر نباشد.»

① مشاهده ـ مصاحبه ساختار یافته ـ مصاحبه بدون ساختار ـ آزمون‌ها
② آزمون‌ها ـ مصاحبه ساختار سافته ـ مصاحبه بدون ساختار ـ مشاهده
③ مشاهده ـ مصاحبه بدون ساختار ـ مصاحبه ساختار یافته ـ آزمون‌ها
④ آزمون‌ها ـ مصاحبه بدون ساختار ـ مصاحبه ساختار یافته ـ مشاهده

@jozve99

مهم‌ترین گرایش‌های روان‌شناسی

۱۵۸. با توجه به حوزه مورد علاقه، ... گرایش‌هایی هم‌چون روان‌شناسی بالینی، کودکان استثنائی و غیره دارند و ... کسی است که بعد از دوره پزشکی عمومی، سه سال در زمینه اختلالات روانی، تشخیص و درمان، آموزش می‌بینند.

(متن صفحه‌ی ۳۱ کتاب درسی)

① روان‌پزشکان ـ روان‌شناسی
② روان‌شناسان ـ روان‌شناس
③ روان‌شناسان ـ روان‌پزشک
④ روان‌پزشکان ـ روان‌پزشک

۱۵۹. در ارتباط با مهم‌ترین گرایش‌های روان‌شناسی کدام گزینه نادرست است؟ (متن صفحه‌ی ۳۱ کتاب درسی)

① با توجه به علایق و توانمندی، روان‌شناسان در محیط‌های مختلف به آموزش، پژوهش و ارائه خدمات، تخصصی مشغول‌اند.
② روان‌شناس بعد از اخذ دیپلم، چهار سال در دانشگاه در مقطع کارشناسی روان‌شناسی تحصیل می‌کند و حدود سه سال برای دریافت کارشناسی‌ارشد و سپس به مدت هفت سال در مقطع دکتری تخصصی روان‌شناسی تحصیل می‌نماید.
③ روان‌شناس با روان‌پزشک متفاوت است، زیرا روان‌پزشک کسی است که با کمک درمان‌هایی دارویی اختلالات روانی را درمان می‌کند.
④ روان‌پزشک بعد از دوره پزشکی عمومی، ۳ سال در زمینه اختلالات روانی، تشخیص و درمان، آموزش می‌بینند.

فصل ۲

روان‌شناسی رشد

درخت دانش

گام اول: میزان تسلط خود را با رنگ مشخص کنید.
آبی: مسلطم
سبز: نسبتاً مسلطم
زرد: مسلط نیستم.
گام‌های بعدی: اگر گام اولتان زرد بود، در نوبت‌های بعدی مطالعه و تمرین، در صورتی که پیشرفت کردید می‌توانید خانه‌های سبز یا آبی را رنگ کنید.

روان‌شناسی رشد

- مجموع پرسش‌ها: ۱۶۰
- ۶۰ پرسش چهارگزینه‌ای:
  شامل پرسش‌های طراحی شده و مکمل و مرتبط با متن
- ۱۰۰ پرسش تشریحی:
  شامل پرسش‌های طراحی‌شده و ویژه‌ی مدارس
- ۲۷ مفهوم کلیدی
- ۳ موضوع

عوامل مؤثر بر تغییرات رشد
۳۰ پرسش شناسنامه‌دار

آبی ☐ سبز ☐ زرد ☐

- عوامل زیستی
  - رسش
  - وراثت
- عوامل محیطی
  - یادگیری

مراحل مهم رشد انسان در طول زندگی
۳۰ پرسش شناسنامه‌دار

آبی ☐ سبز ☐ زرد ☐

- دوره قبل از تولد
- دوره کودکی
- دوره نوجوانی

ویژگی‌های مراحل مهم رشد انسان
۱۰۰ پرسش شناسنامه‌دار

آبی ☐ سبز ☐ زرد ☐

- دوره قبل از تولد
  - وراثت
  - عوامل محیطی
- دوره کودکی
  - رشد جسمانی ـ حرکتی
  - رشد شناختی
  - رشد هیجانی
  - رشد اجتماعی
  - رشد اخلاقی
- دوره نوجوانی
  - رشد جسمانی و بلوغ جنسی
  - رشد شناختی
  - رشد هیجانی
  - رشد اجتماعی
  - رشد اخلاقی
  - خودآرمانی و رویاپردازی

@jozveee9

۲۷ مفهوم کلیدی

روان‌شناسی رشد

روان‌شناسی رشد - وراثت - یادگیری - رسش - عوامل محیطی - عوامل زیستی - تعامل محیط - ژن - فراخنای زندگی - دوره کودکی - دوره نوجوانی - دوره جوانی - بزرگسالی - میان‌سالی - پیری - رشد جسمانی - رشد شناختی - رشد هیجانی - رشد اجتماعی - رشد اخلاقی - نقش همسالان - هویت، خود واقعی - خود آرمانی - رؤیاپردازی - خود محوری - تغییرات اولیه جنسی - تغییرات ثانویه جنسی

اهداف کلی فصل

انتظار می‌رود در پایان درس دانش‌آموزان بتوانند توانایی‌های زیر را به دست آورند:

- عوامل مؤثر بر تغییرات رشد را توضیح دهند.
- مراحل مهم رشد انسان در فراخنای زندگی را تشریح نمایند.
- ویژگی‌های مراحل مهم رشد انسان در سه مقطع، قبل از تولد، دوره کودکی و دوره نوجوانی را تبیین نمایند.

@jozve99

درس‌نامه

تعریف روان‌شناسی رشد

علم روان‌شناسی رشد شاخه‌ای از علم روان‌شناسی است که تلاش می‌کند تا تغییراتی را که در طول زندگی از زمان تشکیل نطفه تا زمان مرگ در آدمی رخ می‌دهد مطالعه کند.

روان‌شناسی رشد دامنه گسترده‌ای از حیطه‌های رشد جسمانی، شناختی، هیجانی، اجتماعی و اخلاقی را شامل می‌شود.

جنبه‌های مختلف رشد را می‌توان از یک‌دیگر تفکیک کرد؛ جنبه‌های جسمانی (بلند شدن قد)، شناختی (حل مسائل)، هیجانی (ابراز خشم)، اجتماعی (روابط با همسالان) و اخلاقی (رعایت حقوق دیگران) بر همین اساس، روان‌شناسی رشد دامنه گسترده‌ای از حیطه‌های رشد جسمانی، شناختی، هیجانی، اجتماعی و اخلاقی در فراخنای زندگی فرد را شامل می‌شود.

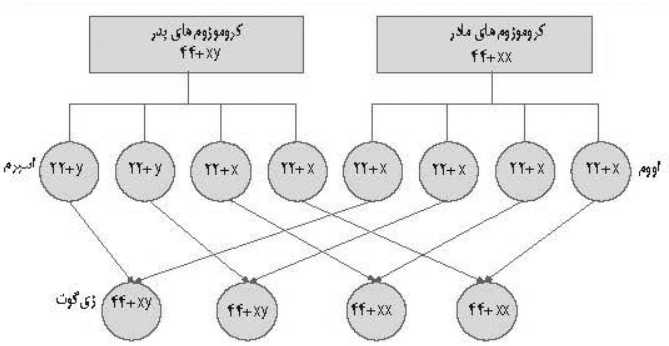
✓ عوامل مؤثر بر تغییرات رشد

۱- عوامل زیستی ← وراثت و رسش
۲- عوامل محیطی ← یادگیری

دوقلوها

۱- دوقلوهای همسان: یعنی دوقلوهایی که نه تنها هم‌جنس هستند (هر دو دختر یا هر دو پسر) بلکه از لحاظ ظاهر و رفتار هم بیشتر اوقات قابل تشخیص نیستند دوقلوهای همسان وراثت یکسان دارند. زیرا هر دو از یک تخمک به وجود آمده‌اند.

۲- دوقلوهای ناهمسان: دوقلوهایی که شباهت‌های آنها مانند شباهت‌های دیگر خواهر و برادرها می‌باشد.

وراثت به عنوان یک عامل زیستی مؤثر بر رشد شناخته شده است. عوامل زیستی ایجاد کننده صفاتی هستند که از قبل در فرد نهفته است. برخی از این صفات از بدو تولد و برخی دیگر نیازمند گذر زمان است تا ظاهر شوند.

عوامل زیستی عبارت‌اند از آن دسته از عواملی که ایجادکننده خصیصه‌ها یا صفاتی می‌باشند که **از قبل در فرد** نهفته است. برخی از این صفات از همان روز تولد در ظاهر و رفتار نوزاد بروز می‌کند و برخی دیگر از صفات نهفته، در زمان و مرحله خاصی با ایجاد شرایط بروز می‌کند.

در علم روان‌شناسی برای بیان این آمادگی درونی یا نهفته از اصطلاح «**رسش یا پختگی**» استفاده می‌شود.

رسش یا پختگی **به‌معنای آمادگی زیستی** است که خود دارای برنامه رشد طبیعی و منظمی است. بر اساس فرایند رسش آدمی در طول زندگی خود از دوره جنینی تا مرگ یک سری خصوصیات را در جنبه‌های مختلف رشد نشان خواهد داد.

مثال از لحاظ رشد جسمانی به طور میانگین کودک در ۱۵ ماهگی بدون کمک می‌تواند راه برود یا به طور میانگین نوجوان در ۱۱ تا ۱۴ سالگی به بلوغ می‌رسد.

@jozye99

عوامل محیطی عبارت‌اند از آن دسته از عواملی که در **بیرون از فرد** وجود دارد و بر بروز تغییرات رشدی **فرد** در جنبه‌های مختلف و در مراحل مختلف رشد مؤثر است. در این میان «**یادگیری**» یکی از مهم‌ترین این عوامل محیطی است که بر روی تغییرات رشدی تأثیر دارد.

✓ **مراحل مهم رشد انسان در فراخنای زندگی**
- ۱- دوره قبل از تولد
- ۲- دوره کودکی
- ۳- دوره نوجوانی

یکی از مباحث مهم روان‌شناسان رشد: مرحله‌ای بودن رشد انسان است. سؤال این است که آیا تغییرات رشدی در جنبه‌های مختلف پیوسته و تدریجی است یا اینکه تغییرات رشدی مرحله‌ای و کیفی می‌باشند. امروزه اکثر روان‌شناسان رشد، به **رشد مرحله‌ای** اعتقاد دارند.

طول عمر انسان بعد از دوره تولد از دیدگاه صاحب نظران روان شناسی رشد
- ۱- کودکی
  - ۱- طفولیت از تولد تا دو سالگی
  - ۲- کودکی اول از دو سالگی تا هفت سالگی
  - ۳- کودکی دوم از هفت تا دوازده سالگی
- ۲- نوجوانی
- ۳- بزرگسالی
  - ۱- جوانی
  - ۲- میان‌سالی
  - ۳- پیری

دوره‌ی زندگی	دامنه‌ی سنی
۱- طفولیت	دو سال اول زندگی
۲- قبل از دبستان (کودکی اول)	۲ تا ۷ سالگی (برخی کودکان ۱ تا ۳ ساله را که تازه راه می‌افتند، نوپا می‌نامند)
۳- کودکی دوم	۷ تا ۱۲ سالگی (تا شروع بلوغ جنسی)
۴- نوجوانی	۱۲ تا ۲۰ سالگی (برخی پایان نوجوانی را در زمانی می‌دانند که فرد شروع به کار کند و مستقل از والدین می‌شود.)
۵- جوانی (بزرگ‌سالی اول)	۲۰ تا ۴۰ سالگی
۶- میان سالی (بزرگ‌سالی دوم)	۴۰ تا ۶۵ سالگی
۷- پیری	۶۵ سال به بالا

پیامبر گرامی اسلامی می‌فرمایند: کودک هفت سال آقا و سرور است و هفت سال فرمانبردار و هفت سال وزیر و مشاور است.

مراحل سه گانه رشد انسان تا ۲۱ سالگی از دیدگاه اسلام

* در هفت سال اول انسان، باید آزاد باشد که بازی کند. باید عواطف و احساسات صحیح او را رشد داد و با رفتار خوب و گفتار پسندیده او را پرورش داد و بدون توقع اطاعت از او سعی کرد که با عمل و گفتار صحیح از حس تقلیدش بهره گیرد.
* در هفت سال دوم کم کم باید زشتی‌ها و زیبایی‌ها را برای او فهماند و در تأدیب او کوشش کرد و او را به ارزش‌ها و دوری از زشتی‌ها رهنمون ساخت.
* در هفت سال سوم باید با او به منزله مشاور رفتار کرد. دیگر نباید به صورت آمرانه با او رفتار شود. باید وی را چون عضو بزرگ خانواده دانست و مانند دیگران او را در تصمیم‌گیری دخالت داد.

@lozve99

ویژگی‌های مراحل مهم رشد انسان:

عامل وراثت

رشد انسان از زمان تشکیل نطفه شروع می شود.

وقتی یک اسپرم (هورمون مردانه) از پدر، یک تخمک آزاد شده از مادر را بارور می‌کند، نطفه تشکیل می‌شود.

یک تخمک بارورشده طبیعی دارای ۴۶ کروموزوم
- ۱- ۲۳ کروموزوم از مادر (xx)
- ۲- ۲۳ کروموزوم از پدر (xy)

از طریق کروموزوم‌ها و ژن‌های روی آنها است که صفات به ارث برده می‌شوند.

عوامل مؤثر بر چگونگی رشد قبل از تولد

۱- سن مادر
۲- آرامش به‌ویژه ارتباط معنوی با خالق هستی
۳- کیفیت تغذیه مادر
۴- فشار روانی
۵- آلودگی محیط
۶- حالت‌های هیجانی
۷- استفاده از داروها

✓ ویژگی‌ها و خصوصیات رشدی دوره کودکی

منظور از رشد در دوره کودکی از زمان تولد تا ۱۲-۱۱ سالگی است.

* رشد دوره کودکی با سرعت و تغییرات بسیاری همراه است.

* بسیاری بر این باورند که روان شناسی رشد فقط خصوصیات دورهٔ کودکی را بررسی می‌کند.

* در واقع روان‌شناسی رشد، مطالعه علمی انسان از زمان انعقاد نطفه تا پایان زندگی اوست.

* دورهٔ سنی کودکی نسبت به سایر دوره‌های رشد، اهمیت زیادی دارد.

* امام صادق(ع) در یک حدیث زیبا در ارتباط با کودک می‌فرمایند: «آدمی اگر در سنین کودکی آموخت، صالح و رستگار می‌شود و گرنه دیگر در او خیری نیست.»

* و در جای دیگر حضرت علی(ع) می‌فرمایند: «هر کسی در کودکی تعلیم نبیند، در بزرگی به مقام ارجمندی نمی‌رسد.»

رشد جسمانی ـ حرکتی در کودکی

ابتدایی‌ترین و شاخص‌ترین جنبه از رشد، رشد جسمانی ـ حرکتی است.

وزن هنگام تولد پس از ۶ ماه دوبرابر و پس از پایان سال اول سه‌برابر

افزایش وزن مغز و سفت شدن استخوان‌ها مصداق رشد جسمانی

از زمان تولد تا نوجوانی، رشد با سرعت و تغییرات بسیاری همراه است.

کودک ابتدا می‌تواند حرکات درشت را انجام دهد و بعد موفق به کسب رشد حرکات ظریف مثل بستن بند کفش می‌شود.

رشد شناختی در دوره کودکی

* به رشد توانایی‌هایی مرتبط با فرایندهایی همچون توجه، ادارک، حافظه، استدلال، قضاوت حل مسئله، تصمیم‌گیری و توانایی‌های زبانی کودک اطلاق می‌شود.

* کودکان به دلیل رشد شناختی پایین‌تر، از پردازش ادراکی استفاده می‌کنند.

* کودکان به دلیل استفاده از پردازش ادارکی، تحت تأثیر ویژگی ظاهری اشیاء قرار می‌گیرند.

* تسلط کودکان بر دامنه لغات اشاره به رشد شناختی دارد و عوامل محیطی در تسلط کودک به لغات تأثیر بسزایی دارد به‌طور مثال اسباب‌بازی به عنوان یک عامل محیط بر تسلط کودکان بر لغات تأثیر بسزایی می‌گذارد.

رشد هیجانی در دوره کودکی

* رشد هیجانی در کودکی فرایندی پیچیده است که نه تنها مستلزم آگاهی از هیجانات خود کودک، بلکه مستلزم آگاهی از هیجانات افراد دیگر هم می‌باشد.

* بروز هیجان مشروط به آگاهی فرد و رابطه‌ی دو طرفه است. کودکان با دریافت واکنش دیگران به هیجانات خود جهت می‌دهند.

* اصرار بر خواسته داشتن، خشمگین شدن، ابراز و محبت کردن و حس آرامش شکل‌های مختلف هیجان هستند.

* رشد هیجانی در دوره کودکی معطوف به سه هیجان ساده ترس، خشم و محبت است.

* با توجه به رشد آگاهی کودکان از هیجان‌های مختلف و واکنش اطرافیان (به خصوص واکنش مادر) سه هیجان فوق به هیجان‌های مرکب دیگر، همچون احساس پشیمانی، سپاسگزاری و ترحم تعمیم می‌یابد.

* رشد هیجانی در کودکان نسبت به حیوانات به دلیل آگاهی بیشتر و برقراری تعامل با محیط بازتر و متنوع‌تر و رشدیافته‌تر است.

@jozveg9